

Література

Калинин К.Е. Коммуникативные стратегии убеждения в англоязычном политическом дискурсе: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04. – Нижний Новгород, 2009. – 20 с. 41. *Desideri P.* Teoria e prassi del discorso politico. – Roma: Bulzoni, 1984. – 318 p. Dibattiti Svolti Nella XVI Legislatura. Resoconti Stenografici 2009 sul sito www.camera.it/resoconti. *Dijk, van T.A.* Discourse, Interaction and Cognition. // Discourse Studies, 8(1). – Routledge, 2006. – P.159-177. House of Commons (Official Reports). Parliamentary Debates (Hansard 2009, 1998, 1989) at www.publications.parliament.uk. Rhetoric in Detail. Discourse Analyses of Rhetorical Talk and Text / ed. By Johnstone B. and Eisenhart C. – Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2008. – 325 p.

РОМАНЕНКО Ю.М.
(Запорізький нац. ун-т)

**ФІЛОЛОГІЧНА ТОПОЛОГІЯ ОБРАЗУ ПЕРСОНАЖУ
НІМЕЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ РОМАНТИЧНОЇ КАЗКИ**

Within a framework of topological approach to the basic categories of fiction the invariant parameters of images of character in German literary tail are examined. Particularly the mental structures as well as the linguistic features of modelling these images in the texts of this genre of literature are described.

Key words: *philological topology, German literary tail, image of character, linguistic features of image-portrait, (in)variancy, conceptual invariant, actualization.*

Зростання ролі людського фактору в світлі соціальної взаємодії, «людиномірність» сучасної наукової парадигми закономірно фокусує увагу дослідників на мовленнєвих засобах і способах створення образу персонажу як одного з «антропоцентрів художнього тексту» [Тураєва 1986; Данилко 1987; Колегаєва 1991; Вороб'єва 1993]. Більше того, можна припустити, що саме в категорії «персонаж» (поряд з категоріями автора і читача) художньо-текстова універсалія *Людина* проявляється найбільш рельєфно.

Як загальним питанням, так і різним аспектам художнього образу і образу персонажу вчені традиційно приділяють неабияку увагу. Свідченням цього є численні лінгвістичні і літературознавчі праці з даної проблематики (І.В. Арнольд, М.М. Бахтіна, В.В. Виноградова, О.П. Вороб'ївої, О.М. Гончарової, В.А. Кухаренко, Д.С. Лихачова, О.М. Мороховського, Г.В. Степанова та ін.). Розмаїття наукових тлумачень природи образу персонажу, викликане багатоплановістю його семантико-когнітивної структури, пояснюється постійною увагою дослідників до цього феномену. Однак не з'ясованими залишаються фундаментальні характеристики формування й особливості мовного втілення образів персонажів у художніх текстах. Не була предметом окремого філологічного дослідження й специфіка їх функціонування у текстах німецької літературної романтичної казки (далі – НЛРК), чим і зумовлюється **актуальність** вибору теми даної наукової розвідки.

Об'єктом представленого дослідження є образи персонажів НЛРК, а **предметом**

вивчення – інваріантні лінгвокогнітивні механізми та ментальні схеми, що формують їх змістову структуру і лінгвостилістичні засоби їх моделювання у текстах зазначеного жанру. Оскільки обмеженість розміру статті не дозволяє описати всі категорії персонажів НЛРК, то у фокусі уваги опиняються портретні характеристики лише головних казкових героїв.

Спираючись на дефініцію образу, запропоновану Л.І. Белеховою [Белехова 2002, с. 12], під образами персонажів НЛРК маються на увазі словесні портретні описи дійових осіб у текстах цього жанру, конкретні чуттєві даності, підґрунтям яких є інваріантні, «взірцеві», схеми романтичного художнього мислення (ідеї). Ці інваріантні конфігурації концептів відбивають укорінені, усталені схеми концептуалізації авторами НЛРК категорії *Людина* (як у реальному, так і уявному світах) і об'єктивуються за допомогою інваріантних лінгвостилістичних засобів, які водночас є прагматичними сигналами адресованості, «точками комунікативного контакту» автора і читача/інтерпретатора. Такий інтегрований когнітивно-комунікативний підхід до вивчення природи образу персонажу НЛРК спрямований у першу чергу на його розуміння як багатовимірної величини, що є результатом інтеріоризації знань про певний фрагмент дійсності та їх екстеріоризації у словесній тканині художнього тексту.

У представленому науковому доробку сукупність образів персонажів НЛРК розглядається з точки зору їх тотожності і відмінностей, інваріантних і варіативних характеристик, тобто з **позицій філологічної топології**. Як наука про філологічну тотожність/відмінність, а також про методи їх встановлення, «вона оперує такими поняттями, як варіант (модифікація, видозміна) та інваріант (щось спільне, відносно стійке, незмінне)» [Ахманова, Полубиченко 1978, с. 47]. Встановлення інваріантних характеристик і диференційних ознак взагалі належить до фундаментальних властивостей людського мислення, у зв'язку з чим порівняння є універсальним способом вивчення мовного матеріалу на всіх його рівнях, аж до зіставлення цілих текстів, жанрів і навіть дискурсів. Це пояснюється зокрема тим, що «сам устрій мови вже є значною мірою варіантно-інваріантним і відображає варіантно-інваріантне сприйняття людиною навколишнього світу» [Солнцев 1977, с. 12]. Крім цього, проблема інваріанту і варіантів є загальнонауковою і полягає в тому, щоб по відношенню до конкретного наукового об'єкта визначити, *що* може змінюватися і *як* змінюватися, а *що* повинно за таких змін залишатися незмінним.

Таким чином, філологічна топологія займається питаннями континуальності та інваріантності, моделюючи такі властивості об'єкта, що не змінюються за будь-яких його трансформацій і деформацій, що відбуваються без розривів і склеювань. «Її предметом є те постійне, стабільне й відносно незмінне, що характеризує той чи інший об'єкт, незважаючи на наявність у ньому перемінних параметрів, і забезпечує його абсолютну тотожність самому собі на різних етапах розвитку у часі та просторі. І лише зміна фундаментальних характеристик об'єкта, тобто зміна його топології, призводить до перетворення його на інший об'єкт» [Полубиченко 1991].

Ідеї топології як інваріантно-варіантного взаємозв'язку сьогодні ефективно використовуються не тільки для дослідження художніх текстів, але й їх перекладів, пародій, а також цитат, алюзій, фразеологічних одиниць і багатьох інших мовленнєвих явищ (О.С. Ахманова, Л.В. Полубиченко, О.В. Кузнєцова, В.П. Андросенко, Л.О. Гзоян, О.В. Форостенко та ін.). У зв'язку з цим доцільним видається моделювання образу персонажу НЛРК саме у філологічно-топологічному аспекті. Це передбачає відрив, абстрагування від менш істотних характеристик окремих образів персонажів указанного жанру як об'єктів зіставлення і зосередження на їхніх істотних, фундаментальних,

семіологічно релевантних ознаках. Йдеться про встановлення між ними структурно-змістово-функціональних інваріантних ознак, тотожністю/відмінністю яких (у гносеологічному, а не в онтологічному розумінні) визначається приналежність образів персонажів до одного/різних інваріантів.

Слід зауважити, що неможливо представити інваріант у вигляді певного «конструкту», конкретного образу персонажу: він буде лише одним із його можливих варіантів, черговою реалізацією. Однак інваріант, який відволікається від певної множини реально функціонуючих варіантів, усе таки можна зобразити (осмислити й записати) у схематичному вигляді. Як продукт когнітивної діяльності дослідника цей «запис» буде своєрідним знаком, символом певної ідеалізованої ментальної сутності, абстракції (еми).

В загальній ієрархічній системі образів НЛРК «персонаж як макрообраз займає проміжне положення між мікрообразами – деталями, що його складають, і мегаобразом як глобальною ідеєю, макроструктурою твору» [Шмидт 2004]. Загальна змістова структура образу персонажу НЛРК формується сукупністю деталей словесного портрету: описом деталей зовнішності, дій і внутрішніх (емоційно-психологічних) станів, мовленнєвими (авто)характеристиками, а також експліцитною або імпліцитною авторською оцінкою. Така особлива роль портретної характеристики у формуванні образу персонажу і «концептуально-тематичної сутності тексту» (В. Адмоні) пояснюється такими суттєвими лінгвістичними параметрами портрету, як здатність до номінації та аксіологічність: у ньому превалюють номінативні ознаки та ад'єктивні словосполучення, що є обов'язковими складовими сутностей, які вони пояснюють, характеризують, оцінюють. При цьому істотні відмінності портретних характеристик героїв НЛРК найбільш чітко проступають на тлі аналогічних феноменів спорідненого жанру – німецької чарівної народної казки (НЧНК).

НЧНК майже ніколи не звертається до внутрішнього світу своїх героїв, рушійним фактором яких є виключно вплив зовнішніх сил; натомість у НЛРК акцент зміщується на душевний, емоційний світ головного героя і нерідко саме цей світ є вихідним пунктом дії, розвитку казкового сюжету. Якщо дія в НЧНК розвивається під впливом чарівних зовнішніх сил, то в НЛРК йдеться скоріше про персоніфікацію елементарних ірраціональних сил і темних, прихованих інстинктів, які панують у внутрішньому світі героя.

На відміну від типового героя НЧНК, який характеризується цілісністю, послідовністю і стабільністю своїх дій і вчинків, герою НЛРК притаманний яскраво виражений дуалізм, душевний антагонізм. Його внутрішнє Я «розщеплене», роздвоєне і суперечливе, так як подразники внутрішнього світу знаходяться у невирішеному конфлікті з подразниками світу зовнішнього. Ці внутрішні протиріччя реалізуються шляхом інваріантної багатократної актуалізації в текстах НЛРК змістово-концептуального поля **ZWIESPÄLTIGKEIT/WIDERSPRÜCHIGKEIT** (суперечливість/амбівалентність). Наприклад, „*Es war wie ein Streiten von zwei widerspenstigen Geistern in mir*“ /Der blonde Eckbert/; „*Dem Studenten Anselmus vergingen beinahe die Sinne, denn in seinem Innern erhob sich ein toller Zwiespalt, den er vergebens beschwichtigen wollte*“ /Der goldene Topf/; „*Ich konnte bei solchem innerlichen Zwiespalt länger nicht ausdauern und begann den entscheidenden Kampf*“ /Peter Schlemihls wundersame Geschichte/.

Актуалізація цього змістово-концептуального поля проявляється також у семантико-синтаксичному аспекті – частотному використанні в текстах НЛРК **протиставних конструкцій** із адверсативними сполучниками *aber, doch, und, und doch, und dennoch* та ін. Пор.: „*Ich wünschte kaum noch zu leben und fürchtete doch den Tod*“; /Der blonde Eckbert/; „*<...> aber so sehr er sich dies auch vorsagte, konnte er doch keinen Augenblick daran*

glauben“ /Undine/; „*Marie fühlte in den eiskalten Schauern, die sie überliefen, doch ein seltsames Wohlbehagen* <...>“ /Der Nussknacker und der Mausekönig/.

Окрім того, для характеристики внутрішнього світу героя в текстах НЛРК постійно використовуються лексеми, що актуалізують змістово-концептуальне поле **WEHMÜTIGKEIT** (меланхолійність). У зв'язку з цим слід зазначити, що поняття „меланхолія“ вже за своєю суттю суперечливе, оскільки стан меланхолії припускає синтез відчуттів радості та болю, бажання й небажання тощо. Про „меланхолійність“ як константну змістову ознаку внутрішнього світу героя НЛРК свідчать численні текстові приклади: „*In der Dorfkirche ergriff Christian alles mit unbeschreiblich süßer Wehmut*“ /Der Runenberg/; „*Anselmus, der Student, kann nur „recht wehmütig“ ins Wasser der Elbe schauen*“ /Der goldene Topf/; „*Er wunderte sich über sich selbst, daß er gar nicht wehmütig werden konnte*“ /Das kalte Herz/.

На стилістичному рівні суперечлива сутність казкового героя НЛРК підкреслюється активним використанням у текстах цього жанру **оксюморона** (від гр. οξύμωρον – дотепне й безглузде), під яким розуміють «стилістичну фігуру, що ґрунтується на поєднанні протилежних, семантично несумісних понять і створенні нового поняття» [Селіванова 2006 с. 424]. Цей особливий різновид мовного парадоксу полягає у навмисному створенні конфлікту ядерних значень поєднаних слів, який розв'язується усуненням одного з цих значень і семною трансформацією. Пор.: „*Marie fühlte in den eiskalten Schauern, die sie überliefen, doch ein seltsames Wohlbehagen*“ /Der Nussknacker und der Mausekönig/; „<...> *nun ärgerte sich Hyazinth und musste doch auch wieder aus Herzensgrunde lachen*“ /Hyazinth und Rosenblüt/; „*Ich möchte lachen und mir graut*“ /Der Runenberg/; „*süßes Leid*“; „*schmerzvolles Entzücken*“ /Der goldene Topf/; „*süße Last*“ /Meister Floh/; „*liebe Tränen*“ /Undine/; „*anmutige Verwirrung*“; /Das Marmorbild/.

Симптоматичною ознакою портретної характеристики внутрішнього стану героїв НЛРК є їх самотність (на відміну від героїв НЧНК, які не бувають самотніми й ніколи не залишаються на самоті). Це проявляється у частотному використанні в текстах цього жанру лексичних одиниць, які актуалізують змістово-концептуальне поле **EINSAMKEIT** (самотність). При цьому самотність є подвійним феноменом емоційно-психічного стану героя: з одного боку, вона визначається як самота – відмінний образ життя, віддалення від соціуму, прагнення уникати людей, а з іншого – як відчуття трагічного розриву з дійсністю. Пор.: „*Gott im Himmel!*“ *sagte Eckbert stille für sich hin – „in welcher entsetzlichen Einsamkeit hab ich dann mein Leben hingebracht!*“ /Der blonde Eckbert/; „*Zurückgezogen von aller Gesellschaft, lebte er im dem großen geräumigen Hause, in tiefster Einsamkeit*“ /Meister Floh/; „*In dieser Einsamkeit hielt sich Elfride am liebsten auf*“ /Die Elfen/; „<...> *ihm war es am liebsten, wenn er allein durch Wiesen und Wälder schweifen und wie losgelöst von allem, was ihn an sein dürftiges Leben fesselte, <...> sich gleichsam selbst wiederfinden konnte*“ /Der goldene Topf/.

Самотність змушує героя НЛРК зазирнути до власного внутрішнього світу, до таємничих глибин своєї душі, завдяки чому він раптово усвідомлює дисгармонійність своєї внутрішньої сутності, суперечливість власних думок і почуттів. Тому не дивно, що він виявляється не в змозі контролювати свої різноманітні душевні коливання, розуміти й пояснювати свої дії. Цей стан речей підтверджується актуалізацією в текстах НЛРК змістово-концептуального поля **UNENTSCHLOSSENHEIT** (нерішучість) шляхом активного використання словосполучень типу *nicht entschlossen / unentschlossen sein*, епістемічних конструкцій *ich / er / sie wußte nicht, ich / er / sie begriff nicht* і риторичних запитань типу „*was tun?*“, які сигналізують незнання. Пор.: „*Was also tun? Kehr' ich um? Geh' ich weiter? So stritt es hin und her in meiner Seele*“ /Der Schatz/; „*Er hätte weinen mögen,*

und er war durchaus unentschlossen, was er tun und vornehmen sollte“ /Der Runenberg/; „*Ich wußte nicht, wie mir geschehen war*“ /Peter Schlemihls wundersame Geschichte/; „*<...> ich weiß nicht, wie mir ist, es drängt mich fort*“ /Hyazinth und Rosenblüt/; „*<...> aber ein nie gekanntes Gefühl, er wusste selbst nicht, ob Wonne, ob Schmerz, zog kramphaft seine Brust zusammen*“ /Der goldene Topf/; „*Es betäubte ihn etwas, es ärgerte ihn etwas, er wußte nicht recht was*“ /Das kalte Herz/.

Характерною портретною рисою героя НЛПК є також незрозумілий страх (unbegreifliche Furcht), який несподівано його охоплює, що також є результатом його демонічної самотності та невизначеності, амбівалентності його внутрішнього світу, а не результатом впливу на нього зовнішніх сил (як у НЧНК). На цю особливість вказує існування у текстах НЛПК інваріантного ряду лексем, що актуалізують такі змістово-концептуальні поля, як **TRAUER** (сум, смуток) / **ANGST** (страх) / **FURCHT** (жах) / **SCHRECKEN** (переляк). Пор.: „*<...> und wußte selbst nicht, warum ich so beängstigt war*“; „*Ich erschrak und wußte nicht wöruüber*“; /Der blonde Eckbert/; „*<...> und er konnte dem Archivarius Lindhorst kaum in die starren Augen sehen, ohne innerlich auf eine ihm selbst unbegreifliche Weise zu erbeben*“ /Der goldene Topf/; „*<...> wie ihm plötzlich die Einsamkeit so schrecklich vorgekommen sei, daß er sich habe retten wollen*“ /Der Runenberg/.

На відміну від активного героя НЧНК, який хоча й отримує допомогу зовнішніх сил для вирішення свого завдання, діє активно і впевнено, герой НЛПК характеризується безцільністю та пасивністю, відсутністю сили волі. Він являє собою об'єкт власних інстинктів, природу яких він не може зрозуміти. На синтаксичному рівні це знаходить свій прояв у тому, що герой НЛПК нерідко виступає в реченні в ролі об'єкту (логічного та/чи граматичного). Якщо ж він функціонує у реченні в якості суб'єкту, то його предикатом у переважній кількості випадків виступають дієслова пасивної дії чи стану, або предикатні конструкції з допоміжними дієсловами müssen, nicht können. Пор.: „*<...> ich weiß nicht, wie mir ist, es drängt mich fort*“ /Hyazinth und Rosenblüt/; „*Eckbert fühlte sich leicht und beruhigt, und doch trieb ihn ein Schauer nach seiner Burg zurück*“ /Der blonde Eckbert/; „*Es hat mich wie mit fremder Gewalt aus dem Kreise meiner Eltern hinweggenommen, mein Geist war seiner selbst nicht mächtig*“ /Der Runenberg/; „*<...> fuhr es dem Studenten Anselmus heraus, er wusste selbst nicht wie*“; „*Eine geheime magische Gewalt zog ihn vor das Pirnaer Tor*“ /Der goldene Topf/.

Ще одним змістово-концептуальним топосом, який поєднує авторську характеристику всіх героїв НЛПК, є мовне зображення втрати ними відчуття реальності, запаморочення, сп'яніння, викликаного несподіваним сильним враженням від фантастичного світу. На це вказує наявність у текстах цього жанру інваріантного контекстуально-синонімічного ряду лексичних одиниць, які актуалізують змістово-концептуальні поля **SCHWINDELIGKEIT/BETÄUBUNG** (запаморочення) і/чи **VERWORRENHEIT/VERWIRRUNG** (плутаність). Пор.: „*<...> weil mir der Kopf von allen den seltsamen Vorstellungen schwindelte. Ich blieb nicht lange munter, ich war halb betäubt*“ /Der blonde Eckbert/; „*Noch hielt er die Tafel fest in seinen Händen gepreßt, als der Morgen graute und er erschöpft, schwindelnd und halb schlafend die steile Höhe hinunterstürzte*“ /Der Runenberg/; „*Ich bekam einen Schwindel, und es flimmerte mir wie doppelte Dukaten vor den Augen*“ /Peter Schlemihls wundersame Geschichte/; „*Dem Huldbrand ward es immer ängstlicher und verworrner zu Sinn, je länger er unter den nächtlichen Schatten suchte, ohne zu finden*“ /Undine/.

Як один з різновидів стану мрійливості чи замріяності правомірно також розглядати божевілля. Багато героїв НЛПК не тільки зображені близькими до цього стану, але й такими, що безпосередньо в нього впадали, через що іще одним концептуальним топосом

у зображенні внутрішнього світу героя НЛРК є наявність інваріантного для текстів цього жанру ряду лексичних одиниць, які апелюють до змістово-концептуального поля **WAHNSINN/WAHNWITZ** (божевілля). Пор.: *“Oft dachte er, daß er wahnsinnig sei und sich nur selber durch seine Einbildung alles erschaffe”*; *„Eckbert lag wahnsinnig und verscheidend auf dem Boden“* /Der blonde Eckbert/; *“<...> sie glaubte, ihre Freundin sei von einem schnellen Wahnsinn befallen”* /Undine/; *„Angstschweiß troff von meiner Stirne, ein dumpfes Stöhnen entrang sich meiner Brust, in mir tobte Wahnsinn“* /Peter Schlemihls wundersame Geschichte/; *„<...> und er vernahm statt der Worte, <...> nur das dumpfe Brausen des Wahnsinns“*; *„Der Student Anselmus wusste nun in der Tat selbst nicht, ob er betrunken, wahnwitzig oder krank gewesen“* /Der goldene Topf/.

Таким чином, метод філологічно-топологічного моделювання дозволив установити специфічні „відношення глибинної еквівалентності” між окремими образами персонажів у НЛРК за змістово-концептуальними параметрами. Інваріантні характеристики внутрішнього світу (душевний антагонізм, дуалізм, самотність, меланхолія, нерішучість, пасивність, запаморочення, божевілля) утворюють сітку взаємовідношень, «когнітивну карту» цього літературного жанру, що його формує, зумовлює специфіку його породження. Це дає також необхідні підстави для того, щоб розглядати образи персонажів як засіб відображення дійсності, властивий лише авторам текстів НЛРК, їх особливий мовній картині світу. При цьому здатність імплікуючих деталей до екстеріоризації («озовнішнювання») внутрішніх станів і передачі сутнісних ознак характеру персонажу НЛРК за «вдаваною» неучасті автора в їх оцінці зумовлюють використання цих деталей як чільних засобів створення психологічно багатомірних, динамічних образів у текстах цього жанру (на відміну від типізованих, одномірних, трафаретних, статичних образів героїв НЧНК).

Ідеї філологічної топології як інваріантно-варіантного зв'язку відкривають доволі привабливі **перспективи** у сфері лінгвістичного моделювання істотних структурно-семантичних і функціональних характеристик не лише окремих образів і категорій художнього тексту, але й літературних жанрів і навіть цілих дискурсів, у тому числі у міжмовній і міжкультурній площині. Це допоможе уточнити характер взаємодії між мовою та мисленням, з'ясувати шляхи об'єктивації у словесних формах (специфічного) знання про світ і про мову, а також наблизитися до пізнання фундаментальної структури устрою нашого Всесвіту, його латентної топології.

Література

Ахманова О.С., Полубиченко Л.В. «Дифференциальная лингвистика» и «филологическая топология» // ВЯ. – 1978. – № 4. – С. 46-56.; Белехова Л.І. Образный простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект: Дис. ... докт. філол. наук – Київ, 2002. – 343 с.; Воробьева О.П. Текстовые категории и фактор адресата. – К.: Вища школа, 1993. – 320 с.; Данилко М.И. Композиционно-речевые средства создания абсолютной антропоцентричности художественного текста: Автореф. дисс. ... канд. філол. наук – Одесса, 1987. – 19 с.; Колегаева И.Н. Текст как единица научной и художественной коммуникации. – Одесса: Ред. отдел обл. упр. по печати, 1991. – 82 с.; Полубиченко Л.В. Филологическая топология: теория и практика. – Автореф. дисс. ... докт. філол. наук. – М., 1991. – 40 с.; Саввина Е.М. О трансформациях клишированных выражений в речи // Паремииологические исследования. – М.: МГПИЯ им. Мориса Тореза, 1984. – С. 33-47.; Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля, 2006. – 716 с.; Солнцев В.М. Язык как системно-структурное образование. – М.: Наука, 1977. – 276 с.; Тураева З.Я. Лингвистика текста. – М.: Просвещение, 1986. – 241 с.;

Шмидт Е.Д. Эволюция художественной детали в тексте словесного портрета (на материале английской художественной прозы XVIII-XIX вв.): Автореф. дисс. ... канд. филол. наук – С-П., 2006. – 21 с.

Перелік джерел фактичного матеріалу

Deutsche Literatur von Lessing bis Kafka: Digitale Bibliothek – Directmediapublishing GmbH, Berlin, 1997.

СЕМОТЮК О.Л.

(Національний університет «Львівська політехніка»)

**КОМП'ЮТЕРНИЙ КОНТЕНТ-АНАЛІЗ АРГУМЕНТАЦІЙНОЇ БАЗИ
ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ В.ЧЕРЧІЛЛЯ І Й.ГЕББЕЛЬСА (1939-1945)**

This article represents the results of the content analysis of the argumentation basis in Joseph Goebbels's and Winston Churchill's political speeches based on speeches. The research results indicate that Joseph Goebbels and Winston Churchill used different arguments in order to influence the audience. The percentage of socio-economic, moral-ethical and politico-ideological arguments leads us to the conclusion that the political elite of the NS-Germany gave greater importance to moral and socio-economic stimuli in the process of argumentation than the political leaders of Great Britain.

Key words: *political communication, political rhetoric, argumentation basis, content-analysis, argumentation analysis.*

Політична риторика як одна із найважливіших складових політичної комунікації є одним із напрямів досліджень у сфері політичної лінгвістики. Як відомо, найважливішим завданням політичної риторики є вплив на аудиторію. Засобом досягнення прагматичного ефекту у політичній промові є аргументаційна база, тобто набір аргументів, якими послуговується оратор. Аргументація як центральний елемент політичної промови має на меті обґрунтувати тезу чи тези оратора, вплинути на формування чи зміну політичної позиції публіки і викликати довіру до тверджень оратора.

Аргументація є не лише логічною операцією, але і комунікаційним процесом, у якому автор (комунікатор) прагне переконати реципієнта (публіку) у правильності того чи іншого твердження. Сприйняття чи несприйняття певного аргумента залежить від його зрозумілості і переконливості. Окрім того, ефективність аргументації залежить від історично-політичних обставин, очікувань та емоційного налаштування публіки, теми промови і т.ін.

Сучасні дослідження політичної комунікації загалом та політичної риторики зокрема активно використовують формалізовані методи аналізу. **Завданням** нашого дослідження був компютерний контент-аналіз аргументаційної бази політичних промов політичних діячів періоду другої світової війни. **Матеріалом дослідження** стали 28 промов британського прем'єр-міністра В. Черчілля (15 промов) і міністра пропаганди Німеччини Й.Геббельса (13), які вони виголосили у 1939-1945 роках. Матеріал дослідження ми згрупували по роках і провели аналіз кількості слів та кількості дієслів. Результати подано у таблиці 1.